

Nilgün Arısan Eralp¹
AB Çalışmaları Merkezi Direktörü

İKİNCİ TRUMP DÖNEMİNİN AVRUPA BİRLİĞİ ÜZERİNDEKİ OLASI ETKİLERİ

Avrupa Birliği (AB) uzunca bir süredir Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) Donald Trump'ın tekrar başkan seçilmesinin kıta üzerindeki olumsuz etkilerinden endişe ediyor ve buna hazırlıklı olmak için çeşitli tartışmalara sahne oluyordu. Ancak son günlerde Avrupa'dan gelen tepkilere bakıldığında ikinci Trump dönemine somut planlar yapılarak hazırlandığı pek söylenemez. Üstelik bu sefer ABD Senatosunda ve Temsilciler Meclisinde de çok büyük olasılıkla Cumhuriyetçiler çoğunlukta olacağı ve tüm bürokrasiye de hakim olacağı için Trump, ilk dönemine kıyasla çok daha güçlü olacaktır.

AB'nin ilk Trump dönemine göre şu andaki dezavantajı ekonomik ve siyasi açıdan daha zayıf olması ve uluslararası konjonktürün tam anlamıyla kaos olarak nitelendirilecek bir durumda bulunmasıdır. AB'de büyüme oranları düşmekte, aşırı sağ yükselişe geçmekte, AB'nin en güçlü ülkesi olan Almanya ekonomik ve siyasi sorunlarla boğuşmakta ve Macaristan gibi ülkelerde giderek demokrasi ve hukukun üstünlüğü ilkesinden uzaklaşmaktadır. Üstelik AB ilk Trump döneminde olduğu gibi Angela Merkel'in kimliğinde şekillenen ve "özgür dünya"yı temsil eden güçlü bir liderden de yoksundur.

Yeni Trump döneminin şu andaki en belirgin özelliği, yarattığı belirsizliktir. Bu belirsizliğe karşın bu dönemin Avrupa üzerindeki en belirgin etkilerinin Avrupa güvenliği, ekonomi ve ticaret, iklim ve hukukun üstünlüğü alanında olacağı söylenebilir.

Son yıllara kadar Avrupa, savunma alanında ABD'ye, enerji ihtiyaçları konusunda Rusya'ya, ihracata yönelik büyüme

¹ <https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1155>

Bu çalışmada ifade edilen bulgular, yorumlar, sonuçlar, öneriler ve görüşler tamamen yazarına aittir. TEPAV'ın resmi görüşü değildir. © TEPAV, aksi belirtilmedikçe her hakkı saklıdır.

sürecinde ise büyük ölçüde Çin'e bağımlıydı. Rusya'nın Ukrayna'yı işgali ve Çin'le başlayan ticaret savaşları sonucunda sadece güvenlik/savunma açısından değil, enerji ve ihracat açısından da ABD'ye olan gereksinimi iyice artmıştı. Bu nedenle ABD'de Avrupa'ya şüpheyile bakan yeni bir yönetimin AB üzerinde olumsuz etkilerinin olması kaçınılmazdır.

• Savunma/Güvenlik

İlk bakışta yeni Trump döneminin Avrupa üzerindeki etkisinin savunma alanında olacağı söylenebilir. Avrupa, soğuk savaş döneminden başlayarak ABD'nin güvenlik şemsiyesi altındadır ve AB bu güvenlik şemsiyesini çok uzun bir süredir veri kabul ettiği için onca tartışmaya rağmen Avrupa'ya özgü bir savunma sistemi ve savunma sanayi altyapısı oluşturamamıştır.

Trump'un ABD'yi NATO'dan çıkarması, özellikle ABD Kongresi'nin son aldığı yasal tedbirlerden dolayı çok olası görünmese de NATO'ya ve NATO üzerinden Avrupa savunmasına yaptığı katkı azalacak ve NATO içindeki Avrupa ülkelerinin bütçelerinden NATO'ya ve dolayısıyla savunmaya yaptıkları katkının artırılması konusunda ısrarlı olacaktır. Bu nedenle AB'nin savunma alanında bütünleşme konusunda ciddi adımlar atması gerekecektir ki bu, Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un bir süredir üzerinde durduğu "stratejik özerklik" kavramına hayatiyet kazandırılması anlamında da gelebilecektir. Son Avrupa Parlamentosu seçimlerinden sonra oluşan yeni Avrupa Komisyonunda Komisyon üyelerinden birinin ilk kez savunmadan sorumlu olması bu konuda bir işaret olarak algılanabilir. Alınması gereken en önemli tedbirlerden biri AB'nin AB dışı NATO ülkeleri olan Birleşik Krallık ve Norveç ile iş birliğini artırarak NATO'nun Avrupa kanadının güçlendirilmesi olacaktır.

Bu arada bir süredir üzerinde konuşulan ortak borçlanma yoluyla oluşturulacak milyar Avro'luk savunma fonu konusunda çabaların hızlandırılması ve bu şekilde savunma harcamalarının artırılması da AB'nin alabileceği tedbirler arasındadır. Bu çabaların Rusya tehdidini enselerinde hisseden Doğu Avrupa ve Baltık ülkelerinin yanı sıra Fransa, İspanya ve İtalya tarafından da desteklenmesi ve Trump yönetiminin ABD'de başa gelmesi ile birlikte bu konuda isteksiz gözükken Almanya ve Hollanda'nın da bu ülkelere katılması beklentiler arasındadır.

Bilindiği gibi, Avrupa'nın savunma ve güvenlik alanında Trump yönetimine yönelik endişelerinin başında yeni ABD yönetiminin Ukrayna'ya yönelik tutumuna ilişkin belirsizlik gelmektedir. Özellikle Baltık ve Doğu Avrupa ülkeleri bu konuya çok önem vermektedirler. Yeni yönetim Ukrayna'ya desteği azalttığı veya kestiği takdirde bu boşluğu Avrupa'nın doldurması en azından kısa vadede olası gözükmemektedir. ABD'nin Ukrayna'yı, topraklarının bir kesiminden vazgeçerek Rusya ile ateşkese zorlama olasılığı da Rusya'nın bundan cesaret alarak özellikle Baltık ülkelerine karşı saldırıda bulunabileceği yönündeki korkuları artırmaktadır.

Ayrıca Trump yönetiminin Rusya-Ukrayna savaşında mevcut yönetime karşı Rusya'ya karşı daha yumuşak bir politika izlemesi, bir yandan yukarda sayılan ülkeleri birleştirirken bir süredir Rusya'ya karşı daha ılımlı bir politikayı savunan Macaristan ve Slovakya gibi ülkelerle onlar arasında bir bölünme yaratabilecektir.

- **Orta Doğu**

Bu arada Orta Doğu'da Trump'un desteğini de arkasına alan bir İsrail'in gerginliği daha da artırarak yaygınlaştırması, Avrupa için enerji kaynaklarının zarar görmesi, mülteci akımının artması ve Avrupa içinde sosyal kırılmaların daha da tehlikeli hale gelmesi anlamına gelecektir. Orta Doğu konusunda daha çok bir izleyici konumunda bulunan Avrupa'nın maalesef bu yıkıcı etkileri azaltıp dengeleyecek bir politika geliştirmesi mümkün gözükmemektedir.

- **İklim**

Paris Anlaşmasından tekrar çekilmesi olası gözükken yeni Trump yönetiminin öncelikleri arasında iklimle mücadele yer almamaktadır. Dolayısıyla ABD'nin küresel iklim diplomasisi sürecinden çekilmesi çok yüksek bir olasılıktır. Sonuçta AB bu alanda yalnız kalabileceği gibi, Trump'ın bu konudaki olumsuz yaklaşımı AB'de Hollanda ve Fransa seçimlerinde duyulan çatlak seslerle birleştiğinde Avrupa'nın iklimle mücadele stratejisini zedeleyebileceği ve yeşil dönüşüm sürecini yavaşlatabileceği söylenebilir. Bu noktada AB'nin özellikle Rusya'nın Ukrayna'yı işgali sonrasında ABD'ye artan enerji bağımlılığı da önemli bir rol oynayabilecektir.

- **Ticaret**

Trump'ın ABD başkanı olarak başlatacağını vurguladığı ticaret savaşlarının ihracata dayalı bir ekonomisi olan ve ihracat pazarının önemli bir bölümü ABD'de bulunan Avrupa'yı yıpratacağı kesindir. Trump, ABD'nin Avrupa'yla ticaretindeki açığın azaltılmasını önemli bir öncelik olarak gördüğünü belirtmekte ve kıtadan yapacağı ithalata yüzde 10 ile yüzde 20 arasında gümrük vergisi koymaktan bahsetmektedir. AB'nin, özellikle de açık ekonomilere sahip Almanya, Fransa ve Hollanda'nın bu politikadan olumsuz etkileneceği açıktır. Ayrıca Çin'e yüzde 60 gümrük vergisi koymaktan bahseden Trump'ın Çin menşeli girdi kullanan AB ürünlerine yönelik katı bir ticaret politikası uygulaması da beklenmekte, bu da AB'de daha fazla endişeye yol açmaktadır. AB'nin bu durumda alabileceği tedbirler arasında daha fazla ABD ürünü ithal etme önerisinin yanı sıra, ticaret politikasını ABD'nin Çin'e yönelik politikası ile uyumlu hale getirmek ki bundan AB zararlı çıkabilir, bunlar etkili olmazsa ABD'ye karşı önlemler alabileceği hususunu gündeme getirmek sayılabilir.

Ticaret en azından AB'nin ortak hareket ettiği bir alan olduğu için ABD'ye karşı ticaret imtiyazları veya karşı korumacı önlemler söylemi ile bir yere varılması olası gözükmemektedir.

- **Demokrasi ve Hukukun Üstünlüğü**

Trump'ın ABD'de tekrar başa gelmesinin olası olumsuz etkilerinin başında bir süredir Avrupa şüpheci aşıırı sağın yükselişine şahit olan AB'de demokrasi ve hukukun üstünlüğünde gerileme ve dolayısıyla Avrupa'nın "Orbanlaşması" gelmektedir. Şüphesiz ki yeni Trump yönetimi otoriterliği meşrulaştırma yönünde önemli adımlar atacaktır. Bu şekilde aşırı sağ partilerin görüşleri normalleşip yaygınlaşabileceği gibi, seçilme şansları da artacaktır.

Ayrıca Trump yönetiminin Balkanlar'daki demokratikleşme süreçleri üzerinde de olumsuz etkileri gözlemlenebilecektir.

- **Sonuç**

AB birinci Trump yönetimi karşısında, özellikle de Merkel Almanya'sının liderliğinin de katkılarıyla birlik içinde bir tepki gösterirken sürekli konuşulmasına karşın çok daha güçlü bir şekilde geri gelen ikinci Trump yönetimi için gerekli hazırlıkları yapmamıştır. İkinci Trump yönetimi AB bütünleşmesi için çok önemli bir test olacaktır. Bu dönem, AB ülkelerinin bir birlik içinde ekonomik ve güvenlik alanında etkin tedbirler alıp uygulayabildikleri ve demokrasileri otoriter ve aşırı sağ girişimler karşısında sağlam durabildikleri takdirde ciddi bir yara alınmadan atlatılabilecektir. Ancak bunlar hem güçlü liderlik hem de sağlam bir vizyon gerektirmektedir ki, maalesef günümüz AB'sinde bunları gözlemlemek pek mümkün değildir.